

تاریخچه

هیئت امناء نماد خرد جمعی در تدبیر امور دانشگاه جهت تولید علم و توسعه کشور است .

هیات امناء برای اولین بار در ایران در اساسنامه دانشگاه شهید بهشتی (ملی سابق) مصوب ۱۳۳۹ به عنوان رکن اول دانشگاه طرح شد. اما دانشگاههایی که به ترتیب دارای هیات امناء شدند عبارت بودند از:

۱. دانشگاه شیراز (پهلوی سابق) اولین دانشگاهی بود که دارای هیات امناء شد. براساس قانون تاسیس این دانشگاه که در آذر ماه سال ۱۳۴۲ به تصویب رسید، هیات امناء نماینده قانونی دانشگاه بود و کلیه امور علمی، فنی، آموزشی، مالی، اداری و استخدامی دانشگاه نیز زیر نظر آن اداره می‌شد. اعضای هیات امناء عبارت بودند از: وزیر دربار، وزیر فرهنگ، رئیس دانشگاه، استاندار فارس، مدیر عامل سازمان برنامه، مدیر عامل شرکت ملی نفت ایران و عده‌ای بین ۹ تا ۱۵ نفر از شخصیت‌های ذیصلاح فرهنگی و اقتصادی و ارباب صنایع کشور که با پیشنهاد وزارتین دربار و فرهنگ و تصویب شاه برای مدت ۶ ماه انتخاب می‌شده‌اند. ریاست هیات امناء با وزیر دربار و در غیاب وی با وزیر فرهنگ بوده است.

۲. دانشگاه صنعتی شریف که در ۱۳۴۴/۱۰/۱۸ به تصویب رسید. اعضای هیات امناء عبارت بودند از: وزیر دربار، فرهنگ و هنر، آموزش و پرورش، اقتصاد، نیابت تولیت و ۲۵ نفر دیگر

۳. دانشگاه تهران که در تیر ماه ۱۳۴۶ قانون هیات امنای آن به تصویب مجلسین رسید. اعضای هیات امناء دانشگاه تهران به موجب قانون مذکور عبارت بودند: نخست وزیر، وزیر دربار، وزیر آموزش و پرورش، وزیر دارایی، مدیر عامل شرکت ملی نفت ایران، رئیس دانشگاه تهران، مدیر عامل سازمان برنامه، دبیر کل سازمان امور اداری و استخدامی کشور، ۷ نفر از شخصیت‌های فرهنگی و دانشگاهی و اقتصادی کشور با پیشنهاد وزیر آموزش و پرورش و تصویب هیات دولت ریاست هیات امناء با نخست وزیر بود.

به موجب قانون مذکور به دولت اجازه داده شد که در صورت اقتضای مقررات این قانون در سایر دانشگاه‌ها و دانشکده‌ها و موسسات تعلیماتی عالی و تحقیقاتی کشور نیز به موقع اجراء بگذارد. نحوه انتخاب هیات امناء موضوع این قسمت می‌بایستی به تصویب کمیسیون‌های آموزش و پرورش مجلسین برسد.

در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی خارج از پایتخت، استاندار و رئیس انجمن مربوط نیز عضو هیات امناء بودند. در مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی وابسته به سایر وزارتخانه‌ها و موسسات دولتی وزیر یا مسئول دولتی نیز به اقتضای سمت خود ریاست یا عضویت هیات را داشتند.

روسای دانشگاهها و موسسات آموزشی عالی و پژوهشی بدون حق رای در جلسات شرکت داشتند.

۴. دانشگاه مشهد، اولین جلسه آن در تاریخ ۱۳۴۶/۱۱/۱۵ تشکیل گردید و آیین‌نامه داخلی هیات امنای آن به تصویب رسید. اعضای هیات امنای عبارتند بودند از: وزیر دربار، وزیر علوم و آموزش عالی، وزیر آموزش و پرورش، وزیر آبادانی و مسکن، استاندار خراسان، دبیرکل سازمان امور اداری و استخدامی، قائم مقام وزیر دارائی، مدیر عامل بنیاد فرهنگی، قائم مقام مدیر عامل سازمان برنامه، قائم مقام مدیر عامل شرکت نفت، یکی از اساتید دانشکده پزشکی دانشگاه تهران، مدیر عامل کارخانجات صنعتی ایران ناسیونال، معاون دانشکده دندانپزشکی، رئیس دانشگاه مشهد

در سال ۱۳۵۰، قانون هیاتهای امنای موسسات عالی علمی- دولتی به تصویب مجالس وقت رسید و براساس این قانون، دانشگاهها موظف شدند که هیات امنای مستقلی تشکیل دهند. هدف از این قانون ایجاد هماهنگی و یکپارچگی بیشتر میان همه دانشگاهها و موسسات آموزش عالی بود.

در سال ۱۳۵۳، قانون اصلاح پاره‌ای از مواد قانون هیاتهای امنای موسسات عالی علمی- دولتی در مجالس وقت به تصویب رسید. بر طبق این قانون وزارت علوم و آموزش عالی مکلف شد که برای هر یک از دانشگاههای دولتی و غیر دولتی و مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی دولتی، هیات امنایی با ترکیب و وظایف یکسان و طبق مقررات مربوطه تشکیل دهد.

بعد از پیروزی انقلاب اسلامی به استناد لایحه قانونی انحلال هیات های امنای دانشگاهها و موسسات آموزش عالی و پژوهشی اعم از دولتی و غیر دولتی و خصوصی مصوب ۱۳۵۷/۱۲/۱۳ وظایف و اختیارات هیاتهای امنای کلیه دانشگاهها و موسسات آموزش عالی منحل و وظایف و اختیارات هیاتهای امنای دانشگاهها و موسسات آموزش عالی طبق همین قانون به هیات ۳ نفری جانشین هیات های امنای واگذار شد.

اداره امور دانشگاهها به عنوان مغز متفکر جامعه باید قوانین و مقرراتی با ویژگی های متفاوت از سایر دستگاهها داشته باشد. سرانجام شورایی انقلاب فرهنگی در جلسات ۱۸۱ و ۱۸۳ مورخ ۶۷/۱۲/۹ و ۶۷/۱۲/۲۳ قانون تشکیل هیئت امناء را تصویب نمود و تا حد زیادی اختیارات ویژه ای به دانشگاهها و موسسات آموزش عالی داده شد .